

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 15.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oy. á forsiðuni, 20 oy. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 11. apríl 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævsavonarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

Nøkur orð til harra L.—S.

Tygum gera mikið skríð um »Guldposen«, sum eg skal hava sagt, at tygum eru føddir við um hálsin. Men eg havi als ikki sagt soleiðis. Tygum spoyróku meg, tí eg ikki dugi týskt mál, og tessvegna mátti eg lata tygum vita, at eg ikki havi haft ráð at ganga í realskúla. Annað havi eg ikki sagt, og eg hevði heldur ikki nert við slíkt, ífall eg ikki varð neyðskotin til tess.

Vit liva í einum kapitalistiskum landi, og tessvegna eru fá tækmannsbørn útistongd frá hægri lærdómi. Lærdómur er eitt privilegium fyri tey, ið ráð hava at læra. Soleingi tað privatkapitalistiska systemið verður í háseti her á landi, so hava ríkmannabørn henda frammi hjá rætt — ella órætt. Hetta er ein av orsokunum til, at eg ikki kann forsvara tað privatkapitalistiska systemið.

Tygum halda, at eg tjeni líka nógvan pening sum tygum — ella meir. Tað kann vera, at so er. Men her um havi eg einki skrivað, og tað kemur mær einki við, hvussu mikið tygum tjena. Eg unni tygum tygara løn, og eg gangi út frá, at tygum arbeida fyri hana, og sum orðatakni sigur: »En Arbejder er sin Løn værd«. Eg eri heldur ikki avindsjúkur um tað, at pápi tygara kundi halda tygum í læru, meðan faðir mín lá í kirkjugarðinum. Men eg helt at tygum kundu latið verið at rósa tygum av slíkum. Mær tykir, at teir menn, sum av peningávinum hava ognad sær kunneleika, kunna lata vera at spoyreka onnur, sum ikki hava haft ráð at fara í teir hægri skúlarnar.

Tá eg hevði lisið hesi orð tygara: »Tvertimod viser mange af de Kapitler i Bogen, som omhandler Samfundsforholdene paa Færøerne, at der nu er sket en Udvikling i social og human Retning, som er enestaaende«, legði eg »Dimmaletting«ina saman fyri at hugsa meg um, hvat tað mundi vera fyri »Udvikling«, tygum her sipa til. Eygu míni fullu niður á blaðsins fjórðu síðu og har stóðu lýsingarnar, sum sýna hvønn veg, ið »útviklingin« gongur: »Eier Begæring af Sagfører osv. vil der blive afholdt Tvangsauktion« o. s. fr.; tríggar slíkar lýsingar standa á sama síðu, og »har vi saa mere Vidnesbyrd behov«?

Eg taki grein tygara aftur og haldi áfram og lesi: »Og det bemærkelsesværdige ved denne Udvikling er, at den er groet frem at den jævne folkelige Oplystshed og Fornuft, ganske ube-

rørt af den Socialisme, som Hr. Danbjørg med Meningsfæller i de senere Aar har gjort energiske Forsøg paa at paadutte den færøske Befolkning«. Hesi orð tala sjálvi og siga meir enn langar blaðgreinir, hvussu hart okkum torvar socialismu í Føroyum.

Í H. C. Andersens søgu um »Snemanden« sigur hundurin við kavamannin: »Det er rigtig nok saare lidt, man ved, naar man er født i Gaar.

Hvussu tey fáteku her á landi hava verið kúgað, vita vit báðir einki um; tí vit minnst ov stult. So stalt mega vit halda okkum til tær søgur, vit hava høyrð ella lisið. Eg havi høyrð um bóndafólk, sum ikki vildu, at arbeiðsfólk teirra skuldu fylgjast við teim, tá tey fóru í manníð t. d. til altars.

Um Símun bónda í Kirkjubø sigur segan, at fram um hann tordi eingin av húskollunum at fara á fjalli, úttan hann vildi missa liv; um so var, at seyðurin slapp úr fjallgonguni, var Símun altíð fremstur av øllum.

Eg kann ikki prógva, at søgnarnar eru sannar, og tygum kunna heldur ikki prógva at tær eru ósannar; men tað leggja tygum heldur einki í. »Jeg tilhæder mig at antage« o. s. fr. Jú, tað er eisini ein máti, og hann er hentur at duga fyri hann, sum einki annað veit at skriva.

Tygum meina, at tey domir, eg havi fort fram, »kun har været Udslag af enkelte aandeligt mindre veludrustede Mennekens Trang til at gøre sig bemærket«. Um hetta hava onnur menniskju aðra hugsan. Millum teirra er eisini tann konan, sum segði mær seguna um ta gomlu gentuna, sum var ill, tí tann yngri bóndakonan át saman við arbeiðsfólkunum. »Aðraleiðis var tann gamla matmóðurin, hon kom ongantíð longri enn á stovugáttina, og har gav hon sínar »ordrar«. Tá konan endaði hesa soguna legði hon aftrat: »Soleiðis var skilið fyrr í tíðini, tá vórðu húskallar og arbeiðsgentur mett javnt við trælir í øðrum londum«.

Tygum, harra L.—S., hava aðra hugsan; men sum hundurin segði við kavamannin: »Det er rigtig nok saare lidt man ved, naar man er født i Gaar«.

Eg havi nevnt ymisk domir um ta kúgan, sum tey fáteku vóru undir, og tykist mær tessvegna, at tað mega ganga mansaldrar, áðrenn Føroyingar kunna liva seg burtur úr tí ómegdaranda, sum legði seg yvir fólk okkara. »Disse Eksempler har undertegnede ikke uden videre villet godkende«, siga tygum;

Suðurstreymoyar Javnaðarfelag hevur eyka-aðalfund

í sali „Havnar Arbeidsmannafelag“s 14. apríl
(Langafriggjadag) kl. 5 s. p.

Dagsskrá:
Felagslógin.

STJÓRNIN

men hví nevna tygum ikki domir, sum prógva, at eg fari skeivur? Tað er lætt at siga, at ein ikki vil góðkenna tað, ið mólstøðumaðurin forir fram; men tað er ikki nokk at framhalda negativa trælarnar. Kunna tygum framseta positivt prógv, so vil eg boygja meg; men annars má eg halda fast við tað, sum eg havi framsett.

Ta ferðina, tygum skrivaðu greinina, ið nevnd var »Kapitalisme«, hildu tygum, at tey domini, eg hevði flutt fram, vóru »saa kostelig, at det er Synd, at ikke et eller andet Ugeblads Humor-Side har faaet fat i den«. So stalt tók eg fram bókina av harra A. Degn: »Oversigt over Fiskeri og Monopolhandelen paa Færøerne; ti mær tókti at hon ikki hóskar á »Humor-Siden«; men hesa bók vilja tygum einki hava við at gera. Tygum vilja alto einans skriva um tað, ið hóskar á »Humor-Siden«. So stalt fari eg at trúgva, at tygum rokna »Dimmaletting« fyri eitt »Vittighedsblad«, og tygum »redigera« blaðsins »Humor-Sides«.

Tygum enda við at siga, at eg gangi nú á eini aðrari gotu enn í fyrstani; tí tá skrivaði eg um kapitalismu; men nú skrivi eg um kapitalistandan. Tygum halda, tygum síggja tekin til, at eg brátt ætli at skifta yvir í triðju gotu og skriva um »Bøndetyranni«, og síðsta gota mín verður »at indlede et drabeligt Felttog imod de antisociale Tilbøjeligheder, der forud kan have gjort sig gældende paa Færøerne«. So stalt vil eg upplýsa tygum um, at hesar fyra goturnar fara allar á sama mál, so stalt er ein føroyskur javnaðarmáður ikki bundin til eina av hesum gotum; hann kann velja, hvørja hann vil, til hvørja sína ferð. Tygum skulu tí vera visur í, at sjálvst um eg fari yvir í triðju ella fjórðu gotu so síggja tygum meg aftur í aðru og fyrstu gotu av og á, ífall liv og heilsan verður. »Hr. Danbjørg

har taget mig det ilde op, at jeg ikke paa Vilkaar vil erkende, at der er noget i Vejen med den Folkeaaend, der hersker paa Færøerne«. Tað er ikki hugnaligt at siga nakað ilt um mínar landsmenn. Eg vil tí ikki tega hetta mál meir út í æsir. Eg síggi fyri mær mynd av teim donsku bøndrunum, tá teir týsku riðufútarnir settu teir á træhestin, tá stóðu aðrir danskir bøndur og hugdu at, og teir lýddu á roðu fátans, ið ljóðaði nakað soleiðis: »Har síggja tit, hvat straff hasin fekk, tí hann ikki atlýddi boð míni! Ífall tit eru óhoyrligir, fáa tit sama straff!« Sjálvanda máttu mannsaldrar ganga, og ætt eftir ætt mátti fara í grovina, áðrenn ómegdarandin ruddaðist burtur í Danmark; men nú eru hált-annað hundráð ár farin aftur um hurðabak, síðan Danir gjordist leysir undan hesum trælaoki, og tessvegna mega Danir vera fremri enn vit. Ómegdarandin má merkjast míni í Danmark enn her hjá okkum; tí tær lógir, sum bundu tey fáteku í Føroyum til bøndurnar — undir bóndaoki — tær vóru í gildi til miðskeiðis í 19. öld. Í Danmark komu bøndurnir undan harramannsokinum í 1788, og tessvegna eru teir nú hópin væl slopnir undan kapitalistokinum. Teir hava stovnað ymisk brúksfeløg og andeilsfeløg; men slíkt hava Føroyingar einki hugsað um. Tó tykist tað nú, at Føroyingar hugsa um slíkt feløg. Vit koma aftaná — og tað er ikki lógið. Tíverri mega tað enn ganga mannsaldrar, áðrenn føroyingar eru komnir so langt fram, at teir heilt kasta kapitalistavaldið av herðum teirra. Enn sita Gablar her á landi. Enn sita danskir og føroyskir riðufutar og seta føroyskar fiskimenn á træhestin við tvangsauktiónum og øðrum dekansskapi. Av hesum træhestum sleppa Føroyingar ikki, meðan tað privat-

kapitalistiska systemið er í háseti her á landi. Enn eru tað einans nakrir fáir føroyingar, ið berjast móti trælaokinum. Hví standa ikki allir fátækir føroyingar saman í hesum bardaga? Man ikki orsokin vera tann, »at der er noget i Vejen med den Folkeaaend, der hersker paa Færøerne«?

Okkara fiskimenn fara 14 ára gamlir at sleipa og streva og verða útslitnir á hálvum aldri. Hvat er lonin, teir fáa? Teir og kona og børn teirra arbeida ár og árliga uppá tann fiskin, sum aðrir ríka seg upp av. Teir síggja neyvan eitt oyra og mega tessvegna rinda okkurprísir fyri tað, teir skulu nýta. Tá ið so endarnir ikki rökka saman, tá eru riðufútarnir glaðir, tí tá spælir gullið í kassa teirra. Hvat um tað, um ein fiskimaður fer á húsagang og verður ríkin úr húsinum?

Teir, sum prædika ómegdaranda inn í okkara fiskimenn, mega væl siga, at alt er, sum tað skal vera her á landi.

Men einaferð — tað vóna vit javnaðarmenn — vilja føroyskir fiskimenn og arbeiðsmenn vakna og kenna teirra meg. Tá vilja teir standa saman og stovna teirra egna keyps- og sölufelag, tá seta teir fótur undir eggið borð og seta seg sjálvar í hásetið her á landi; men fyrst má ómegdarandin ruddast burtur.

Javnaðarflokkurin er enn tann minstí her á landi; men latið okkum steyna fram móti tí socialdemokratiska málinum. Tað kann tykjast fyri einum ella øðrum, at hetta málið er ovhøgt, tí fólk ið letur seg villileiða og blinda; men tað er ikki lógið, um so er. Vit javnaðarmenn mega vita, at tað má ganga mannsaldrar, áðrenn ómegdarandin kann ruddast burtur.

Tygum, harra L.—S., og tygara flokksfelagar kunna enn háða okkum javnaðarmenn; tí enn lata Føroyingar seg leiða, sum tit vilja leiða teir. Men eitt verður ikki at eydnast tygum, og tað er at fáa meg at missa trúna á sigur javnaðarflokksins.

Tað kann væl vera, at eg liggi undir mold, áðrenn sigurin er vunnin; men tað gerst ikki við.

Kapitalistandin er deyðsdómur í Føroyum eins og heiminn í kring. Tað kann tykjast, sum hesin illi andi nú nærast aftur úti í verðini, og tað sær tessvegna út til, at vit brátt fáa eitt nýtt 1914; men lat bert henda illa anda vísa sínar álvalabbar eina ferð aftrat. Tað er syrgjligt, at ósek fólk skulu lida undir tí illa, sum völdist